

[Poul Hansen (Kalundborg).]

villige indsats under modstandskampen opstod en værdifuld inspiration.

Jeg har så til sidst nogle forholdsvis korte bemærkninger om de forhold under selve besættelsen, der også er gjort til genstand for undersøgelse af de parlamentariske kommissioner. Jeg skal forbigå beretningerne IX og XIV, der omhandler henholdsvis anslag mod folkestyret og det tyske mindretals forhold. De medlemmer af mindretallet, som forbrød sig, har fået deres dom i henhold til den almindelige straffelovgivning, herunder straffelovstillægget fra 1945, og selvom vi fra vor side kunne fristes til kritiske bemærkninger overfor den virksomhed, der omtales i beretning IX — Danmarkskredsen, Højgaardgruppen og højesteretspræsident Troels G. Jørgensens henvendelser til kongen og kronprinsen i september 1943 — skal jeg dog lade det ligge.

De øvrige beretninger om besættelsestiden indeholder redegørelser for en lang række problemer i forbindelse med rigsdagens, regeringens, ministeriernes og forskellige særlig ansvarlige personers forhold i relation til besættelsesmagten. Flere af disse problemer har været til drøftelse i udvalget, hvor der, såvidt jeg kunne skønne, gjorde sig flere opfattelser gældende overfor den politik, rigsdagen og regeringen fulgte i besættelsestiden — både med hensyn til arten og omfanget af de indrømmelser, man gjorde overfor besættelsesmagten, og med hensyn til tidspunktet for brudet med besættelsesmagten. Men der har i udvalget været almindelig enighed om en generel bedømmelse, som vi fra flertallets side har udtrykt således i betænkningen:

„Uanset om man udfra en politisk bedømmelse er enig i de beslutninger, som regeringen eller de enkelte ministre eller de særligt ansvarlige embedsmænd traf i forhold til besættelsesmagten, fremgår det af materialet i beretninger IV—VIII, X, XI og XIII, at rigsdagens flertal stod bag alle væsentlige beslutninger, at de ansvarlige i alle tilfælde har handlet udfra et skøn over, hvad der tjente danske interesser bedst, at man som hovedregel ved forhandlinger søgte at gøre indrømmelserne overfor besættelsesmagten så små som muligt, og at der i intet tilfælde har foreligget landsforræderi eller er ud-

vist utilbørligt forhold overfor besættelsesmagten. Det bør herved haves for øje, at de ansvarlige i en række tilfælde stod overfor nødvendigheden af at handle eller udtale sig, hvis man ønskede at videreføre den fastlagte linie, medens en tilsvarende nødvendighed ikke var tilstede for andre borgere.“

Det er herefter klart, at der ikke efter vor opfattelse kan blive noget spørgsmål om at rejse rigsretsanklage for noget forhold under besættelsen.

Der er dog eet væsentligt forhold, som jeg ønsker at knytte nogle få bemærkninger til, fordi det drejer sig om en tilsidesættelse af grundlovsmæssige rettigheder og berører et helt politisk parti som sådant. Det er indgrebet mod det kommunistiske parti i sommeren 1941 og tildragelserne omkring interneringslejren i Horsørød den 29. august 1943.

Nu kan kommunisterne ganske vist ikke for deres egen skyld pukke på de demokratiske rettigheder. Jeg holder det i hvert fald for givet, at de ville sætte demokratiet ud af kraft, hvis de fik magt dertil. Men af demokratiske og humane grunde kan vi ikke lades uberørt af det, der skete overfor kommunisterne i perioden 1941—43, og jeg finder det nødvendigt, at det bliver sagt ved denne lejlighed.

Da ikke-angrebstraktaten mellem Sovjetunionen og Nazityskland blev brudt og tyskerne d. 22. juni 1941 gik til angreb mod øst, forlangte besættelsesmagten her i landet, at der blev foretaget indgreb mod det kommunistiske parti, i første omgang ved arrestation og internering af de ledende kommunister. Som det kom til at forme sig, blev det i første række statsminister Stauning — senere regeringen og rigsdagen — der tog ansvaret for, at det danske politi medvirkede ved disse arrestationer. Det var ikke grundlovsmedholdeligt, det må indrømmes. Det skete i kraft af nødretsgrund sætningen. Men vi mener stadig, at der blev handlet rigtigt. Af to grunde. For det første måtte man gå ud fra, at sagen for besættelsesmagten var af så væsentlig betydning, at den selv havde foretaget arrestationerne, hvis vi havde nægtet medvirken, og det ville for de arresterede have betydet en værre skæbne end den, de fik — selvom mange af dem alligevel senere overførtes